

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și al Institutului European din România” (www.ier.ro). Permisivitatea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and the European Institute of Romania (www.ier.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Marea Cameră

CAUZA SABRI GÜNEŞ ÎMPOTRIVA TURCIEI

(Cererea nr. 27396/06)

Hotărâre

Strasbourg

29 iunie 2012

Hotărârea este definitivă. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Sabri Güneş împotriva Turciei,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Marea Cameră), reunită în Marea Cameră compusă din: Nicolas Bratza, *președinte*, Josep Casadevall, Nina Vajić, Dean Spielmann, Lech Garlicki, Peer Lorenzen, Boštjan M. Zupančič, Elisabeth Steiner, Khanlar Hajiyeu, Ján Šikuta, Mark Villiger, Luis López Guerra, Mirjana Lazarova Trajkovska, Işıl Karakaş, Vincent A. de Gaetano, Erik Møse, Helen Keller, *judcători*, și Johan Callewaert, *grefier adjunct al Marii Camere*,

după ce a deliberat în camera de consiliu la 8 februarie și 30 mai 2012,
pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

Procedura

1. La originea cauzei se află o cerere (nr. 27396/06) îndreptată împotriva Republicii Turcia, prin care un resortisant al acestui stat, domnul Sabri Güneş („reclamantul”), a sesizat Curtea la 29 mai 2006 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Reclamantul este reprezentat de A. E. Binici, avocat în İzmir. Guvernul turc („Guvernul”) este reprezentat de agentul său.

3. Invocând art. 6 din convenție, domnul Sabri Güneş a pretins în cererea lui, în special, că nu îi fusese judecată cauza în mod echitabil și că se adusese atingere dreptului său de acces la o instanță. Acesta denunța, de asemenea, o încălcare a art. 2 din convenție coroborat cu art. 13 (dreptul la un recurs efectiv).

4. Cererea a fost repartizată Secției a doua a Curții (art. 52 § 1 din regulament). La 24 mai 2011, o cameră a secției menționate, compusă din judecătorii Françoise Tulkens, Danuț Jočienė, Ireneu Cabral Barreto, Dragoljub Popović, András Sajó și Işıl Karakaş, precum și Françoise Elens-Passos, grefier adjunct de secție, a pronunțat o hotărâre în care concluziona în primul rând, în majoritate, că acele capete de cerere întemeiate pe articolele 2, 6 § 1 (caracterul echitabil al procedurii și acces la o instanță) și 13 erau admisibile, în al doilea rând, cu cinci voturi pentru și două împotrivă, că a fost încălcat art. 6 § 1 din convenție și, în al treilea rând, cu cinci voturi pentru și două împotrivă că nu era necesar să se examineze capătul de cerere întemeiat pe art. 2 și 13 din convenție.

5. La 15 septembrie 2011, în urma unei cereri formulate de Guvern la 23 august 2011, colegiul Marii Camere a decis trimiterea cauzei în fața Marii Camere, în temeiul art. 43 din convenție.

6. Componenta Marii Camere a fost adoptată în conformitate cu art. 27 § 2 și § 3 din convenție și art. 24 din regulament.

7. Atât reclamantul cât și Guvernul au depus observații scrise cu privire la excepțiile preliminare și cu privire la fondul cauzei (art. 59 § 1 din regulament). Întrucât Marea Cameră a decis că nu era necesar să aibă loc o ședință asupra fondului cauzei (art. 59 § 3 *in fine* din regulament), fiecare parte a putut prezenta comentarii scrise asupra observațiilor celeilalte părți.

În fapt

I. Circumstanțele cauzei

8. Reclamantul, domnul Sabri Güneş, este cetățean turc, născut în 1981 și locuiește în İzmir.

9. În timpul stagiului militar, acesta a suferit o traumă fizică. Fiind spitalizat la 30 octombrie 2001, a fost operat de mai multe ori la genunchiul drept. A rămas de atunci cu o invaliditate permanentă.

10. La 7 aprilie 2003, a adresat Ministerului Apărării o cerere în vederea obținerii unei indemnizații destinate să compenseze invaliditatea sa permanentă.

11. La 12 august 2003, în urma refuzului tacit al administrației, acesta a sesizat Înalta Curte Administrativă Militară cu o acțiune în despăgubiri pentru invaliditate survenită în timpul stagiului militar. A solicitat 15 000 lire turcești („TRY” – în jur de 9400 EUR¹) pentru prejudiciul material și aceeași sumă pentru prejudiciul moral.

12. Două rapoarte de expertiză a căror efectuare a fost dispusă de Înalta Curte Administrativă Militară au fost depuse la dosar. Concluzia primului, din 12 martie 2004, a fost o invaliditate de 5%. Al doilea, din 30 aprilie 2004, comunicat reclamantului la 11 mai 2004, evalua prejudiciul material suferit de persoana în cauză la peste 27 438 TRY (în jur de 17 150 EUR).

13. La 7 iulie 2004, Înalta Curte Administrativă Militară a ținut o ședință publică. În hotărârea sa, pronunțată la aceeași dată, a dat câștig de cauză în întregime reclamantului și i-a alocat întreaga sumă solicitată de acesta pentru prejudiciul material, adică 15 000 TRY. Aceasta i-a acordat și 2 000 TRY cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral. Aceasta a considerat în special că concluziile raportului de expertiză din 30 aprilie 2004 erau relevante și respectau criteriile enunțate în jurisprudența sa.

1. Toate convertirile în euro din această hotărâre s-au făcut conform ratei de schimb în vigoare la acea dată.

14. La 21 noiembrie 2004, reclamantul a adresat Ministerului Apărării o cerere în vederea obținerii unei indemnizații complementare pentru a compensa invaliditatea sa permanentă. Acesta a afirmat că a luat cunoștință pentru prima dată de amploarea prejudiciului său material din raportul din 30 aprilie 2004, care i-a fost comunicat la 11 mai 2004 și care evalua prejudiciul său material la 27 438 TRY.

15. La 29 martie 2005, în urma refuzului tacit al administrației, reclamantul, în temeiul raportului de expertiză din 30 aprilie 2004, a sesizat Înalta Curte Administrativă Militară cu o nouă cerere vizând obținerea unei suplimentări a indemnizației cu suma de 12 438 TRY (în jur de 5 600 EUR). Acesta susținea că raportul de expertiză din 30 aprilie 2004 nu îi fusese comunicat decât la 11 mai 2004 și susținea că doar la această dată a luat cunoștință de amploarea reală a prejudiciului pe care îl suferise.

16. Printr-o hotărâre din 22 iunie 2005, Înalta Curte Administrativă Militară, considerând noua cerere a reclamantului ca o cerere de reevaluare (*islah*) a sumei inițiale, a respins-o pentru tardivitate. Aceasta a declarat, mai ales, cele ce urmează:

„Este clar că reclamantul solicită o reevaluare a sumei inițiale. Obiectul reevaluării constă în a corecta un act de procedură. Ținând cont de hotărârea Curții Constituționale publicată în Jurnalul Oficial la 4 noiembrie 2000, este necesar să se concluzioneze că în dreptul civil persoanele lezate au posibilitatea să solicite o suplimentare a indemnizației în urma stabilirii unui raport de expertiză. Or, în procedura în fața Înaltei Curți Administrative Militare, termenele aplicabile sunt de un an și de șaizeci de zile de la sesizarea administrației. În temeiul art. 46 pct. 4 din legea privind Înalta Curte Administrativă Militară, suma solicitată nu poate fi rectificată după expirarea acestor termene. În consecință, este necesar să se respingă această cerere pentru tardivitate (...).”

Un judecător (din cinci) a exprimat o opinie divergentă. Aceasta a estimat, mai ales, cele ce urmează:

„În materie de vătămare corporală, concretizarea prejudiciului se realizează doar prin elaborarea unui raport de expertiză. De altfel, data confirmării acestor rapoarte este luată în considerare la calcularea termenelor de sesizare a administrației și a termenelor de recurs (...)

Cererea de indemnizații suplimentare întemeiată pe raportul de expertiză a fost prezentată în termenele de recurs întrucât solicitantul nu a luat cunoștință de amploarea prejudiciului decât după stabilirea acestui raport (...).”

17. La 9 septembrie 2005, reclamantul a formulat o acțiune în rectificare.

18. Printr-o hotărâre din 16 noiembrie 2005, care a fost notificată reclamantului la 28 noiembrie 2005, Înalta Curte Administrativă Militară a respins această acțiune.

II. Dreptul și practica interne și textele internaționale relevante

A. Normele interne în materie de calculare a termenelor

19. În temeiul art. 8 pct. 2 din Legea nr. 2577 privind procedura administrativă și a art. 162 din Codul de procedură civilă, dacă *dies ad quem* a unui termen este o zi de vacanță, termenul se prelungește până la următoarea zi lucrătoare.

B. Textele internaționale relevante

1. Convenția de la Viena din 1969 privind dreptul tratatelor

20. Art. 31 alin. 1 din Convenția de la Viena, intitulat „Regula generală de interpretare” enunță că un tratat trebuie interpretat „cu bună credință potrivit sensului obișnuit care trebuie atribuit termenilor tratatului în contextul lor și în lumina obiectului și scopului său”.

2. Convenția europeană privind calcularea termenelor

21. Convenția Europeană privind calcularea termenelor, deschisă spre semnare la 16 mai 1972 la Bâle, a intrat în vigoare la 28 aprilie 1983. Aceasta a fost elaborată în vederea stabilirii normelor europene uniforme pentru calcularea termenelor pe baza răspunsurilor obținute de la guverne. Convenția se aplică și pe plan intern și pe plan internațional, după cum se precizează în preambul, care prevede că „unificarea normelor referitoare la calcularea termenelor atât pe plan intern cât și pe plan internațional” va contribui la realizarea unei uniuni mai strânse între statele membre ale Consiliului Europei (a se vedea raportul explicativ). În prezent, doar patru dintre cele zece țări semnatare au ratificat această convenție. Turcia nu a semnat-o și nu a aderat la aceasta.

22. Art. 5 din această convenție este formulat după cum urmează:

„La calcularea unui termen se ține cont de sâmbete, duminici și sărbători legale. Cu toate acestea, în cazul în care *dies ad quem* a unui termen înainte de expirarea căruia un act trebuie încheiat este o sâmbătă, o duminică, o zi de sărbătoare legală sau considerată astfel, termenul se prelungește astfel încât să cuprindă prima zi lucrătoare care urmează.”

3. Legislația Uniunii Europene

23. Art. 3 alin. (4) din Regulamentul (CEE, Euratom) nr. 1182/71 al Consiliului din 3 iunie 1971 privind stabilirea regulilor care se aplică termenelor, datelor și expirării termenelor (Jurnalul Oficial L 124 din 08/06/1971) prevede că:

„Dacă ultima zi a unui termen exprimat altfel decât în ore este o zi de sărbătoare legală, o duminică sau o sâmbătă, termenul se încheie la expirarea ultimei ore a următoarei zile lucrătoare.”

În drept

24. Domnul Sabri Güneş pretindea că hotărârea Înaltei Curți Administrative Militare prin care se respingea acțiunea adițională pentru tardivitate l-a privat de dreptul său de acces la o instanță și, prin urmare, de dreptul său la un proces echitabil în sensul art. 6 § 1 din convenție. Acesta denunța, de asemenea, o încălcare a art. 2 din convenție coroborat cu art. 13.

Excepția preliminară a Guvernului

25. În cererea sa de trimitere a cauzei în fața Marii Camere, apoi în observațiile sale, Guvernul a susținut că reclamantul nu a respectat termenul de șase luni menționat la articolul 35 § 1 din convenție. În special, acesta a susținut că concluzia camerei în ceea ce privește respectarea acestei reguli nu era compatibilă cu jurisprudența consacrată a Curții.

26. Curtea amintește că guvernul pârât nu a susținut că cererea era tardivă în stadiul admisibilității cauzei. Cu toate acestea, camera a hotărât, în decizia sa finală privind admisibilitatea, să își îndrepte atenția, din oficiu, spre această problemă. Guvernul a susținut

regula celor șase luni pentru prima dată în observațiile sale în fața Marii Camere. Reclamantul nu s-a prevalat de dispozițiile art. 55 din regulament, conform căruia „[d]acă partea contractantă pârâtă înțelege să ridice o excepție de inadmisibilitate, aceasta trebuie să o facă, atât cât natura excepției și circumstanțele o permit, în observațiile scrise sau orale cu privire la admisibilitatea cererii”.

27. În lumina celor de mai sus, Marea Cameră consideră că trebuie să se pronunțe în prealabil cu privire la aplicarea în speță a regulii celor șase luni. Pentru a face acest lucru trebuie mai întâi să se examineze dacă aceasta are competența de a examina problema respectării de către reclamant a regulii celor șase luni și dacă Guvernul este decăzut din dreptul de a ridica această excepție în acest stadiu al procedurii.

A. Cu privire la întrebarea dacă are Curtea competența necesară pentru a examina problema respectării de către reclamant a regulii celor șase luni și dacă Guvernul este decăzut din dreptul de a invoca această regulă

28. Curtea reamintește că, în temeiul art. 35 § 4 din convenție, poate „în orice stadiu al procedurii” să respingă o cerere pe care o consideră inadmisibilă. Prin urmare, chiar în stadiul examinării pe fond a unei cereri, aceasta poate reexamina o decizie de admisibilitate în cazul în care consideră că cererea ar fi trebuit să fie declarată inadmisibilă pentru unul dintre motivele enumerate în primele trei paragrafe ale art. 35 din convenție [a se vedea, între altele, *Azinas împotriva Ciprului* (MC), nr. 56679/00, pct. 32, CEDO 2004-III, și *Odièvre împotriva Franței* (MC), nr. 42326/98, pct. 22, CEDO 2003-III].

29. În ceea ce privește regula celor șase luni, Curtea a considerat deja că este vorba de o normă de ordine publică și că, prin urmare, are competența de a o aplica din oficiu [*Assanidzé împotriva Georgiei* (MC), nr. 71503/01, pct. 160, CEDO 2004-II] chiar dacă Guvernul nu s-a prevalat de aceasta [*Walker împotriva Regatului Unit* (dec.), nr. 34979/97, CEDO 2000-I].

De asemenea, aceasta trebuie, în fiecare cauză care este prezentată în fața sa, să se asigure că cererea a fost introdusă în termenul de șase luni, așa cum a procedat camera în speță. Aceasta era și poziția Comisiei, care considerase că statele contractante nu puteau elimina, din proprie inițiativă, regula respectării termenului de șase luni [*X împotriva Franței*, nr. 9587/81, decizie a Comisiei din 13 decembrie 1982, Decizii și rapoarte (DR) 29, p. 228, și *K. împotriva Irlandei*, nr. 10416/83, decizia Comisiei din 17 mai 1984, DR 38, p. 162, pct. 6].

30. În consecință, Curtea estimează că, fără a ține cont de cerințele art. 55 din regulamentul său, care trebuie, în orice caz, să fie interpretat într-o manieră compatibilă cu convenția, în special cu art. 32, Guvernul nu este decăzut din dreptul de a invoca regula celor șase luni în fața Marii Camere [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Blečić împotriva Croației* (MC), nr. 59532/00, pct. 66-69 CEDO 2006-III].

31. Rezultă că Marea Cameră are competența necesară pentru a examina respectarea regulii celor șase luni.

B. Cu privire la respectarea termenului de șase luni

1. Hotărârea camerei

32. Camera a examinat din oficiu respectarea regulii celor șase luni și a concluzionat că termenul prevăzut la art. 35 § 1 din Convenție fusese respectat. Pentru aceasta, a amintit în primul rând că în ceea ce privește determinarea *dies a quo* – ziua de la care termenul de șase luni începe să curgă – Curtea a ținut întotdeauna cont de dreptul și practica interne. Aceasta a

decis apoi să aplice principiile care reglementează stabilirea *dies a quo* și stabilirea *dies ad quem*. În sprijinul concluziei sale, aceasta a făcut referire la decizia *Fondation Croix-Etoile, Baudin și Delajoux împotriva Elveției* (nr. 24856/94, 11 aprilie 1996), în care Comisia considerase că, atunci când ziua în care expiră termenul de șase luni era o sărbătoare legală conform dreptului intern, termenul trebuia prelungit până la prima zi lucrătoare care urma (pct. 40 din hotărârea camerei).

33. Camera a estimat, în plus, că luarea în considerare a dreptului și practicii interne la calcularea termenului de șase luni îndeplinea mai bine cerințele de securitate și de protecție juridică care se impun în acest domeniu, unde nimeni nu se îndoiește că justițiabilii respectă cu bună credință normele procedurale din dreptul lor intern. Aceasta a considerat că o astfel de interpretare transpune principiul subsidiarității care se află la baza sistemului convenției (pct. 44 din hotărârea camerei).

34. Astfel, aceasta a observat că decizia Înaltei Curți Administrative Militare din 16 noiembrie 2005, care constituie hotărârea internă definitivă, îi fusese notificată reclamantului la 28 noiembrie 2005 și că termenul fixat de art. 35 § 1 din convenție începuse, așadar, să curgă de la 29 noiembrie 2005 și expirase la 28 mai 2006. Totuși, întrucât această zi era o duminică, instanța a avut următorul raționament:

„(...) nu îl putem învinui pe reclamant că a introdus cererea în prima zi lucrătoare de după duminică, conform dreptului și practicii interne. În consecință, pentru Curte, este mai conform cu obiectul și scopul art. 35 să se concluzioneze că termenul de șase luni trebuie prelungit până la prima zi lucrătoare care urmează. Or, întrucât cererea a fost introdusă la 29 mai 2006, termenul prevăzut la art. 35 din convenție a fost respectat.”

2. Argumentele părților în fața Marii Camere

35. În opinia Guvernului, cererea este tardivă și trebuie respinsă în temeiul art. 35 § 1 din convenție. În ceea ce privește calcularea termenului de șase luni, acesta subliniază, mai ales, că poziția Curții a fost clar stabilită în jurisprudența sa [*Kadikis (nr. 2) împotriva Letoniei*, 25 septembrie 2003, *Otto împotriva Germaniei*, 10 noiembrie 2009, *Benet Czech, spol. s r.o. împotriva Republicii Cehe*, 18 mai 2010, și *Büyükdere și alții împotriva Turciei*, 8 iunie 2010]. Hotărârea camerei nu ar urmări această jurisprudență, deși Curtea nu ar putea să se îndepărteze fără un motiv valabil de precedentele sale.

36. Guvernul contestă, de altfel, legătura stabilită de cameră între interpretarea regulii celor șase luni și principiul subsidiarității. Conform acestuia, luarea în considerare a dreptului și practicii interne la calcularea termenului menționat nu îndeplinește cerințele de securitate și de protecție juridică care se impun în acest domeniu. O astfel de practică ar obliga Curtea să stabilească un calendar complet al sărbătorilor legale în toate cele 47 de state participante la convenție, care sunt diferite de la o țară la alta și se pot schimba, de-a lungul timpului, într-o țară.

37. Guvernul contestă relevanța documentelor pe care camera și-a întemeiat hotărârea. Conform acestuia, este vorba de documente ratificate de foarte puține state, care sunt foarte vechi și decalate în raport cu situația actuală și care, în definitiv, nu puteau ține cont de dezvoltarea și de extinderea Consiliului Europei și a Uniunii Europene. În cele din urmă, un termen de șase luni ar fi mai mult decât suficient pentru a permite unui potențial reclamant să aprecieze oportunitatea introducerii unei cereri și să determine capetele de cerere și argumentele pe care să le prezinte.

38. Reclamantul, în ceea ce îl privește, face referire la normele de procedură interne care acordă o prelungire automată a termenelor atunci când data limită coincide cu o zi nelucrătoare. Subliniind faptul că termenul de șase luni de care dispunea pentru a sesiza Curtea a început să curgă la 28 noiembrie 2005 (pct. 18 de mai sus) și trebuia, așadar, să se încheie la 28 mai 2006, acesta argumentează că întrucât această ultimă zi este o duminică, nu

a putut să își depună cererea decât în prima zi lucrătoare care urma, adică 29 mai și aceasta, în opinia lui, cu toată legitimitatea.

3. *Aprecierea Marii Camere*

a. Principii generale relevante

39. Termenul de șase luni prevăzut la art. 35 § 1 urmărește mai multe scopuri. Primul său scop este să susțină securitatea juridică și să asigure că acele cauze care ridică probleme privitoare la convenție sunt examinate într-un termen rezonabil, evitând în același timp ca autoritățile și alte persoane interesate să rămână mult timp în incertitudine [*P.M. împotriva Regatului Unit* (dec.), nr. 6638/03, 24 august 2004]. De asemenea, această regulă acordă potențialului reclamant o perioadă de reflecție suficientă pentru a-i permite să aprecieze oportunitatea de a introduce o cerere și, după caz, de a stabili capetele de cerere și argumentele precise care să fie prezentate [*O'Loughlin și alții împotriva Regatului Unit* (dec.), nr. 23274/04, 25 august 2005] și facilitează stabilirea faptelor într-o cauză, deoarece, odată cu trecerea timpului, examinarea într-o manieră echitabilă a problemelor ridicate devine dificilă [*Nee împotriva Irlandei* (dec.), nr. 52787/99, 30 ianuarie 2003].

40. Astfel, această regulă marchează limita temporală a controlului efectuat de Curte și indică atât persoanelor particulare cât și autorităților perioada dincolo de care acest control nu mai poate fi exercitat (*Walker împotriva Regatului Unit*, nr. 34979/97, CEDO 2000-I). Existența unui astfel de termen se explică prin preocuparea înaltelor părți contractante de a împiedica repunerea constantă în discuție a faptelor din trecut și este vorba aici de o preocupare legitimă pentru ordine, stabilitate și pace [*De Becker împotriva Belgiei* (dec), nr. 214/56, 9 iunie 1958].

41. Art. 35 § 1 prevede o normă autonomă care trebuie interpretată și aplicată într-o cauză dată astfel încât să se asigure oricărui reclamant care pretinde că este victima unei încălcări de către o parte contractantă a unui drept recunoscut de convenție și protocoalele la aceasta, exercitarea eficientă a dreptului de a introduce o cerere individuală, conform articolului 35 § 1 din convenție [*Worm împotriva Austriei* (dec.), nr. 22714/93, 27 noiembrie 1995].

42. Curtea reamintește că, în materie de procedură și de termen, un imperativ esențial este cel al securității juridice, care asigură egalitatea justițiabililor în fața legii. Acest principiu este implicit în toate articolele convenției și constituie unul din elementele fundamentale ale statului de drept [a se vedea, între altele, *Beian împotriva României (nr. 1)*, nr. 30658/05, pct. 39, CEDO 2007-V (extrase)].

b. Stabilirea *dies ad quem*

43. Se pune întrebarea dacă, în cazul în care *dies ad quem* a termenului stabilit de art. 35 § 1 din convenție este o sâmbătă, o duminică sau orice altă sărbătoare legală sau considerată astfel, termenul se prelungește sau nu până la prima zi lucrătoare care urmează.

44. În această privință, este necesar să se sublinieze mai întâi jurisprudența constantă a Comisiei Europene a Drepturilor Omului în materie, astfel cum reiese din decizia sa în cauza *K.C.M. împotriva Țărilor de Jos* (nr. 21034/92, decizia din 9 ianuarie 1995, DR 80-B, pp. 87-88). Făcând referire la metoda de calculare a termenului utilizată de Curte în interpretarea fostului art. 32 din convenție, care reglementa termenul sesizării sale (a se vedea, *Istituto di Vigilanza împotriva Italiei*, 22 septembrie 1993, pct. 14, seria A nr. 265-C, *Figus Milone împotriva Italiei*, 22 septembrie 1993, pct. 14, seria A nr. 265-D, și *Goisis împotriva Italiei*, 22 septembrie 1993, pct. 9, seria A nr. 265-E), Comisia a considerat, în special, că termenul de șase luni începea să curgă din ziua care urma după data deciziei interne definitive și că

expira la șase luni calendaristice mai târziu, oricare ar fi durata reală a acestora. De exemplu, o decizie internă definitivă pronunțată la 4 februarie 1994 a deschis un termen de șase luni care începe la 5 februarie 1994 și expiră la 4 august 1994 la miezul nopții (*Hokkanen împotriva Finlandei*, nr. 25159/94, decizia Comisiei din 15 mai 1996), o decizie internă definitivă pronunțată la 25 ianuarie 1995 a generat un termen care începea la 26 ianuarie, același an, și expira la 25 iulie 1995 la miezul nopții (*Pollard împotriva Regatului Unit*, dec. nr. 28189/95, decizie a Comisiei din 12 aprilie 1996).

45. Această metodă a fost explicată de Comisia Europeană în mai multe cauze examinate de aceasta ulterior (a se vedea, printre multe altele, *Legendre împotriva Franței*, nr. 25924/94, decizie a Comisiei din 15 ianuarie 1997). Aceasta a fost apoi confirmată în mod explicit de Curte (a se vedea, printre multe altele, *Loveridge împotriva Regatului Unit*, dec. nr. 39641/98, 23 octombrie 2001, *Ataman împotriva Turciei*, dec. nr. 46252/99, 11 septembrie 2001, *Zarakolu împotriva Turciei*, dec., nr. 32455/96, 5 noiembrie 2002, și *Nelson împotriva Regatului Unit*, nr. 74961/01, pct. 12-13, 1 aprilie 2008).

46. În acest context, s-a pus întrebarea, în ceea ce privește *dies ad quem*, ce abordare ar fi necesar să se adopte în cazul în care ultima zi a termenului de șase luni este o zi nelucrătoare, adică o sâmbătă, o duminică sau o sărbătoare legală.

47. În decizia *Fondation Croix-Etoile, Baudin și Delajoux împotriva Elveției* (menționată anterior), Comisia a considerat că, în cazul în care ziua în care expiră termenul era o sărbătoare legală, termenul trebuia prelungit până la următoarea zi lucrătoare.

48. Totuși, Curtea nu a ținut cont de zilele nelucrătoare la stabilirea *dies ad quem*. De exemplu, în cauza *Kadikis împotriva Letoniei*, (dec. nr. 62393/00, 25 septembrie 2003), ultima zi a termenului de șase luni era o sâmbătă. Reclamantul își introdusese cererea cu două zile mai târziu, adică luna următoare, susținând că într-un astfel de caz, dreptul intern prevedea prelungirea automată a termenelor până la prima zi lucrătoare. Curtea a respins acest argument considerând că „respectarea termenului de șase luni se efectuează în conformitate cu criteriile specifice convenției, și nu în funcție de modalitățile prevăzute în dreptul intern al fiecărui stat pârât”.

49. Prin urmare, Curtea a confirmat în mai multe rânduri principiul conform căruia respectarea termenului de șase luni trebuie să răspundă criteriilor specifice convenției și nu modalităților prevăzute în dreptul intern al fiecărui stat pârât (a se vedea, printre multe altele, *Otto*, menționată anterior, *Benet Czech, spol. s r.o.*, menționată anterior și *Büyükdere și alții*, menționată anterior).

50. Chiar dacă aceasta nu este obligată formal să își urmărească deciziile sau hotărârile anterioare, Curtea consideră că este în interesul securității juridice, al previzibilității și al egalității în fața legii ca ea să nu se îndepărteze de propriile precedente fără un motiv valabil [a se vedea, de exemplu, *Chapman împotriva Regatului Unit* (MC), nr. 27238/95, pct. 70, CEDO 2001-I]. Același lucru este valabil, *a fortiori*, în domeniul regulilor procedurale, unde securitatea juridică se impune și mai mult și unde precedentele Curții ar trebui să fie urmărite cu mai multă rigoare pentru a asigura respectarea exigențelor de previzibilitate și de coerență care servesc interesele tuturor părților implicate în procedură.

Este necesar, deci, să se examineze dacă există motive valabile de natură să justifice distanțarea Curții de jurisprudența sa și de practica sa constantă descrise mai sus.

51. În hotărârea sa, camera subliniază că Curtea a ținut întotdeauna seama de dreptul și practica interne în ceea ce privește stabilirea *dies a quo* și decide să aplice aceeași abordare la stabilirea *dies ad quem* (hotărârea camerei, pct. 40).

52. Totuși, în opinia Marii Camere, o analiză a jurisprudenței organelor convenției demonstrează că luarea în calcul a dreptului și a practicii interne relevante constituie un element, desigur, important dar nu decisiv în determinarea punctului de plecare al termenului

de șase luni. Această analiză permite, într-adevăr, să se distingă în materie două tipuri de situații față de care organele convenției nu au adoptat aceeași abordare.

53. În prima situație se află cazurile în care era vorba de a determina data la care s-a adus la cunoștința unui reclamant o decizie internă definitivă intervenită în cadrul procesului de epuizare a căilor de recurs interne. În cauza *Worm* (decizie menționată anterior), Guvernul a susținut că reclamantul nu a respectat termenul de șase luni, argumentând că acest termen trebuia să înceapă de la data la care instanța de apel a dat citire deciziei definitive. Or, în temeiul dreptului austriac, decizia definitivă trebuia să fie notificată în scris reclamantului sau, după caz, avocatului său. În decizia sa, Comisia, recunoscând că această cauză o determina să revadă abordarea pe care o avusese până la acel moment, a concluzionat că în cazul în care, în temeiul dreptului intern, decizia definitivă trebuia notificată în scris, termenul de șase luni trebuia calculat de la data notificării, indiferent dacă instanța a dat citire sau nu anterior, în întregime sau parțial, deciziei în cauză.

Curtea a confirmat apoi această abordare și a considerat mai conform cu obiectul și scopul art. 35 § 1 ca termenul de șase luni să înceapă de la data notificării copiei hotărârii (hotărârea *Worm*, menționată anterior, pct. 33). În deciziile și hotărârile sale ulterioare, aceasta a urmat această jurisprudență și nu a ezitat să fixeze punctul de pornire al termenului de șase luni ținând cont de o practică sau de o normă de drept interne pentru a da efect deplin necesității de a asigura exercitarea efectivă a dreptului de recurs individual [a se vedea, printre multe altele, *Papachelas împotriva Greciei* (MC), nr. 31423/96, pct. 29, CEDO 1999-II, în legătură cu data la care o decizie rămâne definitivă, și *Seher Karataş împotriva Turciei*, nr. 33179/96, pct. 28, 9 iulie 2002, în legătură cu notificarea unei amenzi].

54. Al doilea tip de situație se raportează mai ales la determinarea unui punct de început în cauzele în care încălcarea pretinsă constă într-o „situație continuă” și/sau în care nu există nicio cale de atac efectivă în dreptul intern. Conform unei jurisprudențe constante a Curții, în cazurile de „situație continuă”, termenul reîncepe în fiecare zi și doar când situația încetează, începe în realitate un termen de șase luni [*Varnava și alții împotriva Turciei* (MC), nr. 16064/90, 16065/90, 16066/90, 16068/90, 16069/90, 16070/90, 16071/90, 16072/90 și 16073/90, pct. 159, CEDO 2009]. De asemenea, atunci când este clar de la început că un reclamant nu dispune de nicio cale de atac efectivă, termenul de șase luni începe de la data actelor sau măsurilor denunțate sau de la data la care persoana interesată ia cunoștință de acestea sau le resimte efectele ori suferă prejudiciul (*ibidem*, pct. 157). Astfel, Curții îi revine sarcina de a determina, ținând seama de diferitele mize, în ce moment ar trebui să introducă cererea un reclamant care intenționează să prezinte o pretenție în fața Curții (*ibidem*, pct. 169).

55. Caracterul variabil al abordării descrise mai sus își are sursa în principiul conform căruia termenul de șase luni constituie o normă autonomă care trebuie interpretată și aplicată în fiecare cauză astfel încât să asigure exercitarea eficientă a dreptului de recurs individual [a se vedea, printre multe altele, *Büyükdag împotriva Turciei*, (dec.) nr. 28340/95, 6 aprilie 2000, *Fernandez-Molina-Gonzalez și alți 369 împotriva Spaniei* (dec.), nr. 64359/01, 8 octombrie 2002, și *Zakrzewska împotriva Poloniei*, nr. 49927/06, pct. 55, 16 decembrie 2008].

56. De altfel, aplicarea de către Curte a propriilor sale criterii de calculare a termenelor, independent de normele naționale, tinde să asigure securitatea juridică, o bună administrare a justiției și, astfel, funcționarea practică și eficientă a mecanismului convenției. Într-adevăr, dacă în determinarea *dies ad quem*, Curtea ar trebui în mod necesar să țină cont de dreptul și de practica interne, ar trebui să stabilească un calendar complet al sărbătorilor legale în cele 47 de state participante la Convenție, care variază de la o țară la alta și, uneori, chiar în cadrul aceleiași țări (a se vedea, de exemplu, cauza *Stone Court Shipping Company, S.A. împotriva*

Spaniei, nr. 55524/00, pct. 39, 28 octombrie 2003 unde cele două comunități autonome implicate în cauză nu aveau aceeași listă de sărbători legale) și, de asemenea, se pot schimba de-a lungul anilor.

57. În plus, având în vedere multiplele mijloace de comunicare de care dispun în zilele noastre potențialii reclamanți (curier poștal, fax, comunicații electronice, internet etc.), Curtea consideră că termenul de șase luni este suficient, într-o măsură mai mare ca altădată, pentru a le permite să aprecieze oportunitatea introducerii unei cereri în fața sa și, după caz, să determine conținutul acesteia, respectând art. 47 din Regulamentul Curții. În această privință, Curtea observă că dacă este esențial pentru eficacitatea mecanismului ca statele contractante să își respecte obligațiile de a nu împiedica exercitarea dreptului de recurs individual, reclamanții au, și ei, obligația de a se arăta vigilenți în ceea ce privește respectarea normelor procedurale în materie (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Varnava și alții*, menționată anterior, pct. 160).

58. În plus, Curtea ia notă de Regulamentul (CEE, Euratom) al Consiliului din 3 iunie 1971 privind stabilirea regulilor care se aplică termenelor, datelor și expirării termenelor art. 3 alin. (4) și de Convenția europeană privind calcularea termenelor din 16 mai 1972 (art. 5) care nu a fost ratificată până la această dată decât de patru dintre cele zece țări semnatare (pct. 20-23 de mai sus). Totuși, având în vedere imperativele de securitate juridică în materie de proceduri și de termene și în măsura în care ar fi dificil să se concluzioneze că un consens general s-a conturat între membrii Consiliului Europei în ceea ce privește calcularea termenelor, aceasta își va păstra propria abordare.

59. În lumina celor precedente, Curtea nu vede niciun motiv care să justifice îndepărtarea de precedentele descrise mai sus (pct. 49).

c. Concluzie

60. În acest context, este suficient să se observe că în speță, decizia definitivă a Înaltei Curți Administrative Militare din 16 noiembrie 2005 a fost notificată reclamantului la 28 noiembrie 2005. Termenul fixat la art. 35 § 1 din convenție a început, deci, din ziua următoare, 29 noiembrie, și a expirat în ziua de duminică, 28 mai 2006, la miezul nopții. Or, cererea a fost introdusă la 29 mai 2006, adică după expirarea termenului menționat mai sus.

61. Pentru Curte, faptul că ultima zi a termenului de șase luni, adică 28 mai 2006, este o duminică și că într-un astfel de caz, în dreptul intern, termenele se prelungesc până la următoarea zi lucrătoare nu are nicio incidență asupra determinării *dies ad quem*. Aceasta amintește că în temeiul jurisprudenței sale constante, respectarea termenului de șase luni se apreciază conform criteriilor specifice convenției. De altfel, nimic nu indică în speță, ținându-se cont de durata termenului prevăzut la art. 35 § 1 din convenție, că reclamantul, reprezentat de un avocat care trebuia să cunoască jurisprudența Curții în materie, nu ar fi fost în măsură să prevadă că *dies ad quem* coincidea cu o zi nelucrătoare și să acționeze în consecință (*Otto*, menționată anterior, și *Büyükdere și alții*, menționată anterior, pct. 10).

62. În consecință, întrucât cererea a fost formulată la mai mult de șase luni de la notificarea deciziei interne definitive în sensul art. 35 § 1 din convenție, Curtea nu se poate pronunța cu privire la fondul cauzei.

Pentru aceste motive, Curtea, în unanimitate,

Hotărăște că nu se poate pronunța cu privire la fondul cauzei.

Redactată în limbile franceză și engleză, apoi comunicată în scris la 29 iunie 2012.

Johan Callewaert
Grefier adjunct

Nicolas Bratza
Președinte